

Mångfald, migration och marknadisering – en studie av anhöriganställningar inom Stockholms stads kundval

Fil.dr. Helene Brodin

Stockholms
universitet

Bakgrund

- Alltsedan 1950-talet har anhöriga till hjälpbehövande äldre personer kunnat bli anställda som anhörigvårdare inom hemtjänsten
- År 1973 var 17 991 personer anställda som anhörigvårdare
- Från och med år 2007 finns ingen nationell statistik över antalet anställda anhörigvårdare
- Ca 55 % av kommunerna tillåter anhöriganställningar
- År 2006 var 1881 personer anställda som anhörigvårdare, varav 70 % var utrikes födda

Syfte

- Fallstudie av Stockholms stad
- Hur påverkar kundvalet tillgången till hemtjänst för äldre personer som kommer från länder utanför Europa?
- Fokus på bruket av anhöriganställningar inom hemtjänsten
- *Varför används anhöriganställningar för att möta omsorgsbehoven hos äldre personer som kommer från länder utanför Europa?*
- *Vilka är riskerna med anställningsformen för de äldre personerna och för deras anhöriga?*

Metod och material

- Kartläggning av antalet anhörganställda samt vilka utförare som anställer anhöriga
 - Alla tillgängliga verksamhetsuppföljningar av utförare publicerade på Stockholms stads hemsida (hitta och jämför hemtjänst)
- Intervjuer med nyckelpersoner som har god kunskap om kundvalet och anhörganställningar i Stockholms stad
 - Politiker, tjänstemän, enhetschefer samt representanter för privata utförare och facket
- Riktlinjer och policies om anhörganställningar

Vilka utförare anställer anhöriga?

- Både kommunala och privata utförare anställer anhöriga, men:
- ca 87 % av de anhöriganställda i Stockholms stad arbetar för privata utförare
- ca 66 % av de anhöriganställda i Stockholms stad arbetar för totalt sett 29 privata utförare
- Dessa 29 privata utförare har:
 - fem eller fler personer som är anhöriganställda
 - majoriteten av sina kunder i stadsdelarna Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta och/eller Skärholmen

Kommunala och privata utförare som år 2012 hade fler än fem anhöriganställda

	Privata utförare			Kommunala utförare			Totalt
	Inner- staden	Västerort	Söderort	Inner- staden	Västerort	Söderort	
Antal utförare	3	17	9	0	2	2	34
Antal kunder	336	1136	750	0	421	608	3251
Antal ordinarie anställda	128	796	299	0	111	232	1566
Antal anhörig-anställda	26	240	173	0	44	34	517

Varför koncentreras anhöriganställningar till utrikes födda personer i vissa stadsdelar?

- Utrikes födda äldre personer kan ha särskilda omsorgsbehov pga.:
 - språk
 - krigstrauman
- Företag kan använda anhöriganställningar som en affärsstrategi därför att:
 - det går att göra vinst på anhöriganställningar
- För en del anhöriga handlar det om försörjning pga. att:
 - anhöriganställning är ett bättre alternativ än att vara arbetssökande och/eller leva på försörjningsstöd

Risker med anhörganställningar

- För den äldre personen:
 - Kvaliteten
 - Ett eget val?

- För den anhörige:
 - Otrygg anställning
 - Lågt socialt försäkringsskydd
 - Få chanser till utbildning och annat arbete
 - Kvinnofälla

Bör anhöriganställningar avskaffas?

- *Anser du att anhöriganställningar utgör ett problem?*
- *Det är inte så enkelt att säga att det här är ett problem - det ska vi avskaffa. För så är det inte. Det finns många som kanske inte skulle söka hemtjänst som behöver det som gör det [nu då möjligheten till anhöriganställningar finns]. /.../ Sedan tycker jag inte man ska sticka under stol med att det kan finnas problem. Det ena är ju att de helt enkelt kan bli vår tids hemmadöttrar. Och det gillar inte jag. Jag gillar inte vårdnadsbidrag heller och det här är samma sak fast på andra sidan. (Politiker i stadsdelsnämnd)*

Vilka är alternativen?

- Det finns alternativa modeller för anhöriganställningar som tillämpas i andra kommuner:

1. Den inkluderande modellen:

anhöriganställda tillhör ordinarie personal och arbetar därför även hos andra äldre personer

2. Den kontrollerande modellen:

den äldre personen måste ta emot hemtjänst av ordinarie personal en viss procent av hjälpinsatsen

TACK FÖR ER UPPMÄRKSAMHET!